

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 23.04.2014, sp. zn. Cpjn 202/2013, ECLI:CZ:NS:2014:CPJN.202.2013.1

Číslo: 36/2014

Právní věta: Každé sdružení osob, které bylo zapsáno do spolkového rejstříku jako odborová organizace, je v občanském soudním řízení oprávněno na základě plné moci zastupovat účastníka řízení, který je jeho členem; obdobně to platí, jde-li o pobočnou organizaci odborové organizace, která má právní osobnost. Soud neumožní zastoupení účastníka řízení odborovou organizací (pobočnou organizací odborové organizace) jen tehdy, týká-li se spor nebo jiná právní věc "vztahů mezi podnikateli vyplývajících z jejich podnikatelské činnosti" nebo je-li v řízení předepsáno povinné zastoupení advokátem nebo notářem; rozhodnutí o tom se nevydává.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.04.2014

Spisová značka: Cpjn 202/2013

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Odbory, Zastoupení

Předpisy: § 26 odst. 1 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Cpjn 202/2013

Stanovisko

občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014 k výkladu zastoupení účastníka občanského soudního řízení odborovou organizací

Nejvyšší soud, který je povolán v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů (§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů /zákon o soudech a soudcích/, ve znění pozdějších předpisů), zjistil, že soudy nepostupují jednotně při výkladu zastoupení účastníka občanského soudního řízení odborovou organizací. Po vyhodnocení těchto rozhodnutí a na jejich základě zaujalo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedy kolegia podle ustanovení § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů, následující stanovisko:

Každé sdružení osob, které bylo zapsáno do spolkového rejstříku jako odborová organizace, je v občanském soudním řízení oprávněno na základě plné moci zastupovat účastníka řízení, který je jeho členem; obdobně to platí, jde-li o pobočnou organizaci odborové organizace, která má právní osobnost. Soud neumožní zastoupení účastníka řízení odborovou organizací (pobočnou organizací odborové organizace) jen tehdy, týká-li se spor nebo jiná právní věc „vztahů mezi podnikateli vyplývajících z jejich podnikatelské činnosti“ nebo je-li v řízení předepsáno povinné zastoupení advokátem nebo notářem; rozhodnutí o tom se nevydává.

Účastník se může dát v řízení zastupovat zástupcem, jež si zvolí (§ 24 odst. 1, věta první, o. s. ř.). Zástupci, jež si účastník zvolí, udělí písemně nebo ústně do protokolu procesní plnou moc nebo plnou moc jen pro určité úkony (§ 28 odst. 1 o. s. ř.).

Účastník si může zvolit zástupcem rovněž odborovou organizaci (srov. § 24 odst. 1, větu druhou, o. s. ř.). Odborová organizace může, s výjimkou věcí týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti, v řízení zastupovat účastníka, který je jejím členem (§ 26 odst. 1 o. s. ř.). Převezme-li odborová organizace zastoupení, jedná jejím jménem za zastoupeného účastníka řízení osoba uvedená v ustanovení § 21 o. s. ř. (srov. § 26 odst. 6 o. s. ř.).

Při sledování pravomocných rozhodnutí soudů Nejvyšší soud zjistil, že soudy vykládají rozdílně otázku, zda zástupcem účastníka může být ve smyslu ustanovení § 26 odst. 1 o. s. ř. jen taková odborová organizace, jejímž úkolem je „hájit práva a oprávněné zájmy zaměstnanců, kteří jsou jejími členy, a zastupovat je v kolektivním vyjednávání“, a zda tedy soud může nepřipustit zastoupení účastníka řízení odborovou organizací, má-li za to, že zástupce účastníka není „odborovou organizací podle uvedených kritérií“. Řešení této otázky je v řízení před soudy zpravidla vyvoláno tím, že některé odborové organizace (sdružení osob, které bylo zapsáno do spolkového rejstříku jako odborová organizace) – uvažováno z hlediska podstaty (smyslu) jejich činnosti – vystupují v občanském soudním řízení při zastupování účastníků jako účelový nástroj často jen litigiozního postupu svých členů, vedoucích soudní spory, jež vůbec nesouvisí „s právy a oprávněnými zájmy zaměstnanců“ nebo s „účastí v kolektivním vyjednávání“. Závěr, že soud v takovém případě usnesením rozhodne, že se zastoupení účastníka řízení nepřipouští, vyslovil (sice ještě podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, která se však v okolnostech rozhodných pro řešení této procesněprávní otázky od současné právní úpravy neodlišuje) například Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci v usnesení ze dne 6. 5. 2013, sp. zn. 30 Co 644/2012. K odlišnému závěru dospěl například Krajský soud v Praze, když v usnesení ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 23 Co 478/2009, dovedl, že soudu nepřisluší v občanském soudním řízení zkoumat, zda se skutečně (z hlediska předmětu činnosti) jedná o odborovou organizaci, a že tedy z tohoto důvodu nemůže rozhodnout o nepřipustnosti zastoupení odborovou organizací u takového účastníka řízení, který je jejím členem.

Odborová organizace je právnickou osobou, která se zapisuje do spolkového rejstříku (§ 26 odst. 1 písm. a/ zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob). Odborová organizace vzniká (nabývá právní osobnost) dnem následujícím po dni, v němž bylo doručeno rejstříkovému soudu oznámení o jejím založení (srov. § 3025 odst. 2 obč. zák. a § 121 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob). Zápis odborové organizace do spolkového rejstříku provede rejstříkový soud do 5 pracovních dnů na základě oznámení o jejím založení, aniž by byl (mohl být) podán návrh na zápis do spolkového rejstříku nebo by ve věci zápisu odborové organizace do spolkového rejstříku proběhlo (mohlo proběhnout) řízení podle Části třetí zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob (srov. § 121 odst. 2 a 3 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob).

Pro právní postavení odborových organizací je charakteristické, že se – kromě ustanovení čl. 20 a 27 Listiny základních práv a svobod (vyhlášené pod č. 2/1993 Sb. a změněné ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.) a Listiny základních práv Evropské unie (za podmínek stanovených v čl. 51 a násl. této listiny) – řídí především mezinárodními smlouvami, které upravují svobodu sdružování a ochranu práva svobodně se sdružovat a které jsou součástí českého právního řádu (a ve smyslu čl. 10 Ústavy

mají „přednost před zákonem“); jde zejména o Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. 11. 1950 a na ni navazující protokoly (uveřejněna sdělením č. 209/1992 Sb.), Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (uveřejněn pod č. 120/1976 Sb.), Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (uveřejněn pod č. 120/1976 Sb.), Evropskou sociální chartu ze dne 18. 10. 1961 (uveřejněna pod č. 14/2000 Sb. m. s.), Úmluvu Mezinárodní organizace práce č. 87 o svobodě sdružování a ochraně práva odborově se organizovat ze dne 9. 7. 1948 (uveřejněna pod č. 489/1990 Sb.) a Úmluvu Mezinárodní organizace práce č. 98 o provádění zásad práva organizovat se a kolektivně vyjednávat ze dne 1. 7. 1949 (uveřejněna pod č. 470/1990 Sb.). Ustanoveními občanského zákoníku (zákona č. 89/2012 Sb.) o právnických osobách a spolcích se odborové organizace řídí (srov. též § 3025 odst. 1 obč. zák.) jen subsidiárně (v rozsahu, v jakém nelze použít mezinárodní smlouvy) a přiměřeně (v rozsahu, v jakém to neodporuje povaze odborových organizací).

Z výše uvedeného (pro otázku řešenou tímto stanoviskem) mimo jiné vyplývá, že každý má právo zakládat „bez předchozího schválení“ na ochranu svých zájmů odborové organizace a přistupovat k nim (stát se jejich členem), přičemž výkon tohoto práva nesmí být omezován (s výjimkou omezení, jež jsou stanovena zákonem a jež jsou „nutná v demokratické společnosti v zájmu národní nebo veřejné bezpečnosti, veřejného pořádku, ochrany veřejného zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných“), že odborové organizace vznikají nezávisle na státu, že odborové organizace mají právo „vypracovávat své stanovy a pravidla, zcela svobodně volit své zástupce, organizovat svoji správu a formulovat svůj program“, přičemž „veřejné orgány se zdrží jakéhokoliv zásahu, který by omezoval toto právo nebo zabraňoval jeho zákonnému vykonávání“, a že odborové organizace „nepodléhají rozpuštění nebo pozastavení činnosti administrativní cestou“. Odborová organizace brání zájmy (zejména hospodářské a sociální) svých členů a vykonává další činnosti uvedené v jejich stanovách nebo jiných pravidlech, které přijala, jakož i provádí další „program“, který odborová organizace schválila o předmětu své činnosti. Zmíněná hlediska je samozřejmě třeba uplatnit také při řešení procesněprávní otázky, jaké jsou předpoklady k tomu, aby odborová organizace mohla v občanském soudním řízení zastupovat účastníka, který je jejím členem.

Rozhodne-li se sdružení osob, zapsané ve spolkovém rejstříku jako odborová organizace, že převezme zastoupení svého člena v občanském soudním řízení ve smyslu ustanovení § 26 odst. 1 a 6 o. s. ř., je z uvedeného zřejmé, že soud při zkoumání podmínek pro výkon této její zástupčí činnosti nesmí (není oprávněn) posuzovat ani to, jaké jsou skutečné zájmy sdružení, ani okolnost, jaká naplňuje kriteria činnosti odborových organizací. Směrodatná je tu pouze skutečnost, že jde o právní osobu, která byla zapsána do spolkového rejstříku jako odborová organizace; jakékoliv další zkoumání jejího právního postavení nebo vyšetřování jí vykonávaných činností by představovalo nepřípustné zásahy do právního postavení odborových organizací, upraveného, zaručeného a garantovaného zejména výše uvedenými mezinárodními smlouvami a právním řádem České republiky.

Odborová organizace nemůže zastupovat své členy – jak je zřejmé již ze znění ustanovení § 26 odst. 1 o. s. ř. – ve věcech „týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti“ a ani dovolatele při podání dovolání, u něhož je předepsáno povinné zastoupení advokátem nebo notářem (srov. § 241 o. s. ř.). Kdyby přesto odborová organizace v těchto případech převzala zastoupení svého člena, soud jí neumožní výkon zástupčí činnosti a s odborovou organizací jako zástupcem účastníka nejedná (přestane jednat). Rozhodnutí o tom, že odborová organizace nemůže v těchto případech účastníka řízení zastupovat, se nevzdává; o nepřipuštění zastoupení účastníka řízení se totiž rozhoduje jen za podmínek uvedených v ustanovení § 27 o. s. ř., které se nevztahuje – jak je nepochybné z jeho znění – na zastupování účastníka odborovou organizací.

Odborová organizace (odborovou organizací může být též subjekt označovaný jako „odborový svaz“ působící v příslušném odvětví zejména v rámci Konfederace odborových svazů) může založit (zřídit) svou pobočnou organizaci, která má právní osobnost. V takovém případě se pobočná organizace odborové organizace zapisuje do spolkového rejstříku (§ 26 odst. 1 písm. b/ zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob). Pobočná organizace odborové organizace

vzniká (nabývá právní osobnost) dnem následujícím po dni, v němž bylo doručeno rejstříkovému soudu oznámení o jejím založení (srov. § 3025 odst. 2 obč. zák. a § 121 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob). V tomto případě může pobočná organizace odborové organizace zastupovat členy odborové organizace, kteří své členství vykonávají v pobočné organizaci, a to za stejných podmínek, za jakých odborová organizace smí zastupovat své členy.

Ustanovením § 26 o. s. ř. se řídí zastupování odborovou organizací (pobočnou organizací odborové organizace) rovněž ve zvláštních řízeních soudních, upravených zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Neuplatní se v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech, v nichž se při zastupování odborovou organizací (pobočnou organizací odborové organizace) postupuje podle ustanovení § 20 odst. 2 insolvenčního zákona.